

Svenskt mynt har också två sidor

Regeringsbildningen i Sverige har nu äntligen gått in i en aktivare fas. Kanske Stefan Löfven bildar en socialdemokratisk minoritetsregering med passivt stöd av mittenpartierna Centern och Liberalerna innan året är slut. Och detta trots att landets politiska retorik alltjämt präglas av barocka överdrifter som försvårar kompromisser i en värld där allt färre konflikter handlar om ett val mellan vänster och höger.

Sverige har visserligen en så utmärkt statsekonomi att man har råd med en dylik utdragen regeringsbildning och även med ett nyval om det så vill. Det låsta läget har också haft en folkbildande effekt.

Nu inser svenskarna att de i motsats till andra EU-medborgare lever i en stat som styrs av en så kallad negativ parlamentarism. En regering kan bildas och sitta kvar så länge inte riksdagens majoritet röstar emot den. En nedlagd röst är ett stöd för regeringen.

Det finns dock en sak som har negligerats i den svenska debatten om varför det är så svårt för de borgerliga partierna att låta Löfven fortsätta som statsminister. Sveriges statsminister och regeringskansli har enligt landets grundlag från 1974 en enastående stark makt.

De svenska ministrarna har motsats till sina finska kolleger inte rätt att lägga fram egna lagförslag för avgörande i regeringen. Alla regeringsbeslut fattas gemensamt och först när ärendet är väl förberett och regeringen står enigt bakom dem. Omröstningar i regeringen är uteslutna. Det enda grundlagen tillåter är att "skiljaktiga meningar ska antecknas i protokollet" (kap 7, 6 §).

Det är just denna maktkoncentration som gör att de små borgerliga partierna försöker utkräva ett antal eftergifter av Löfven. Även om de i strid med sina allra heligaste löften gick med i en regering med socialdemokraterna skulle Löfven som statsminister ändå ha kontroll över all lagberedning via regeringskansliet.

Koalitionsregeringars avgöranden vaskas fram informellt och nås slutligen i partiledarkretsen, varefter de bankas igenom på formella regeringsmöten. Alla regeringspartier har i teorin möjligheter att få sina synpunkter hörda i lagberedningen, men självklart i mycket mindre grad än ministrarna i Finland som kan föra egna lagförslag till omröstning i regeringen.

Varför diskuteras denna obalans mellan en extremt stark statsminister och svaga statsråd knappt alls i svensk samhällsdebatt? Därför att de stora partierna inte har något att vinna på en ändring av grundlagen. På den förlorande sidan skulle även Regeringskansliet stå, vars personal ökat klart snabbare än de övriga departementens.

Men myntet har naturligtvis också en annan sida. Statsministerns stora maktbefogenheter har gjort att Sverige lyckats mycket bättre än Finland med att driva igenom betydande strukturreformer, vars resultat vi ser i dag: en stabil ekonomi, hög sysselsättningsgrad, positiv befolkningsutveckling och en blomstrande kulturfär.

Henrik Meinander, HBL 5.12.2018